

Неотдавна излезе от печат сборникът „Междуславянски литературни взаимоотношения“¹ (том втори), издание на Института за литература „Т. Г. Шевченко“ при Украинската академия на науките, който е продължение на книгата под същото заглавие, отпечатана през 1958 г. От уводните бележки към сборника узнаваме, че занапред изданието става периодично. Това не може да не радва и българските слависти, които работят в областта на българо-украинските отношения, тъй като целта на сборника е да осветлява и връзките на украинската литература с литературите на всички славянски народи. Книгата се състои от три раздела: Към 100-годишнината от смъртта на Т. Г. Шевченко; Към 150-годишнината от раждането на Ю. Словацки; Из историята на литературните взаимоотношения; Развитие на съвременните славянски литератури.

Първият раздел започва със статията „Шевченко и Шафарик“ от Е. П. Кирилук. Упорит в издирванията и на най-малките подробности за живота и творчеството на Шевченко, авторът ни запознава накратко с интереса, който Шафарик проявявал към украинския фолклор, език и литература, намерил отражение в неговите капитални изследвания „Славянски древности“ и „Славянски народопис“. Симпатиите на големия чешки учен към Украйна и нейната култура, отрицателното му отношение към панславизма на руския царизъм и колониалната политика на Австроунгарската монархия спрямо чехи, словаци, хървати, словенци, поляци и украинци привличат вниманието на украинския поет-революционер. „Такъв прогресивен човек — пише проф. Кирилук, — не е могъл да не възхити Шевченко.“ И когато украинският поет написва поемата си „Еретик“ („Ян Хус“), той я посвещава на Шафарик и изпраща лично своето „Послание“ („Посвещение“) на бележития чех. В статията си Е. П. Кирилук между другото разглежда и приноса на видния украински филолог Ос. Бодянский, насочил Шевченко към съчиненията на Шафарик. Авторът изказва освен това предположението, че Бодянский е запознал поета с ръкописната студия на българския си ученик Спиридон Палаузов — „Иоани Гус и его последователи“ (1845), послужила, според някои изследователи, на Шевченко за основа при написването на поемата „Еретик“.

В същия раздел са поместени изследванията „Н. С. Лесков и Т. Г. Шевченко“ от Т. П. Заморий и „Т. Г. Шевченко в преводите на А. Харамбашич“ от И. П. Юшчук.

От статите по случай 150-годишнината на полския поет Юлий Словацки заслужава внимание тази на И. П. Смолий за мястото на древния украински град Кременец в живота и творчеството на Юл. Словацки.

В последния раздел на сборника са включени 15 изследвания, рецензии и библиографии, между които „Мария Конопницка в украински преводи“ (Т. И. Пачовски), „Към въпроса за връзките на М. Коцюбински със западнославянските литератури“ (М. С. Грицота), „Украйна в произведенията на чехословацките писатели“ (В. И. Шевчук), „Балканските събития от 70-те години на XIX в. в творчеството на М. Старицкий“ (В. К. Зайцев) и др. В раздела са застъпени и изследвания из областта на украинско-българските литературни отношения. На първо място тук е статията „Стихотворенията на Христо Ботев, преведени от Пабло Тичина“ на В. А. Захаржевска. Като говори за значението на Ботевата поезия, отразила демократичните и революционни традиции на българския народ, рецензентът цитира изказване на Максим Рилски, в което Ботев е поставен в редиците на „предшествениците на новото, днешно славянско

¹ Міжслав'янські літературні взаємини. Випуск другий. Видавництво Академії наук Української РСР. Київ, 1961.

движение“ редом с Пушкин, Мицкевич и Шевченко. Преди да пристъпи към разглеждане приноса на П. Тичина, В. А. Захаржевска се спира на първите украински преводачи на Хр. Ботев — Павло Грабовски и Владимир Сосюра, както и на интереса на Ив. Франко към поезията на нашия велик възрожденец.

България и българският народ заемат значително място в дейността и творчеството на видния украински поет Павло Гр. Тичина¹. Посетил на два пъти нашата страна, обикнал искрено българите и българската литература, Павло Тичина става един от най-ревностните популяризатори на нашите успехи в областта на културата и изкуството в братска Украйна. Особено големи са заслугите му като преводач на Христо Ботев². При работата си върху рецензията В. А. Захаржевска групира произведенията на Ботев съобразно идейно-тематичното им съдържание — обществено-политическа и революционна поезия, сатирични стихотворения и хайдушки цикъл. Според нея преводаческото майсторство на П. Тичина най-ярко изпъква в превода на Ботевата революционна поезия („Борба“).

През 1959 г., макар и с голямо закъснение, българският читател получи том I от Антология на украинската поезия („Украинска класическа поезия“), издание на „Български писател“³. С това на нашата литературна общественост беше дадена възможност да се запознае по-нашироко с богатото и разнообразно класическо наследство на украинското поетично слово. На това издание е посветена рецензията „Антология на украинската поезия в България“ от Б. И. Галащук. Авторът на рецензията изтъква, че съставителите на книгата са избрали най-хубавото из украинската предоктомириска поезия, в която са отразени историята, животът и творческата сила на украинския народ. На рецензента прави впечатление, че биобиблиографските бележки са придружени със сведения за връзките на някои автори с България, с българската литература (Т. Г. Шевченко, Ив. Франко, Л. Украинка, П. Грабовски, М. Старици). Общата преценка на преводите е, че те са направени „много добре, с истинско поетично вдъхновение, с дълбоко разбиране основната идея на оригинала“. С особена похвала се изказва той за преводите на Димитър Методиев (Шевченко и Ив. Франко), които „имат голяма художествена ценност“, на Стоян Бакърджиев, сполучил да предаде „волевия, мъжествен характер“ на поезията на Леся Украинка, на Анастас Павлов, проявил истинско майсторство в работата върху знаменитото стихотворение на Ив. Франко „Каменири“. Авторът сочи и някои недостатъци и пропуски в изданието. Така например, според него, би трябвало да се наруши практиката да се пренебрегват сполучливо преведени и публикувани в миналото произведения. В случая Галащук е на мнение, че преводът на лиричното стихотворение „Садок вишневий коло хати“ от Шевченко, принадлежащ на Кр. Кюлявков, стои по-близо до оригинала в сравнение с новия превод на Дим. Методиев. Той смята, че трябва да се представи по-широко творчеството на някои поети — Шевченко, Грабовски, Л. Украинка, като при това препоръчва и творби от горните автори. Накрая Галащук заключава, че направеното от българските поети е голямо, полезно дело.

От известно време нашите украински колеги все по-често застъпват в статии и изследвания въпроси за развитието на българската литература. Немалък принос в това отношение представлява и публикуваният в сборника нов труд на Е. В. Шпилевая — „Съвременният български роман“. Статията е предшествувана от преглед на историческото развитие на българския роман, чийто основи е положил Ив. Вазов с „Под игото“. Авторката дава кратка преценка на творчеството на Антон Страшимиров, Елин Пелин, С. Загорчинов, Людмил Стоянов, Орлин Василев, Константин Пет-

¹ Вж. З. М. Грузман, Павло Тичина про Болгарію і болгарську літературу. „Міжслов'янські літературні взаємини“. Збірник статей. Видавництво Академії наук Української РСР, Київ, 1958.

² Христо Ботев, Вибране. Київ, Держлітвидав України, 1954.

³ Антологията беше замислена още в началото на 50-те години.

янов, Крум Велков. Ел. Шпилевая подчертава значението на М. Горки, Вл. Маяковски и Ал. Корнейчук за творческия ръст на българските писатели във времето на реакцията (20—30-те години), за утвърждаването на социалистическия реализъм в българската литература. Преминавайки към разглеждане на българския роман след победата на народнодемократичния строй у нас, тя сочи творческите успехи на нашите писатели в разработването на теми за социалистическото преустройство на българското село (Ст. Даскалов, А. Гуляшки, К. Калчев, П. Вежинов), за живота на работническата класа у нас (Н. Маринов, Ив. Мартинов, Ем. Коралов, С. Нинов и др.), както и за събития, засягащи периода 1914—1944 г. Към отделна тематична група се отнасят историческите романи (трилогията на Дим. Талев, „За свободата“ от Ст. Дичев).

Във втората част, основна част на труда, се прави анализ на творби на такива изтъкнати наши романисти, като Г. Караславов („Обикновени хора“), Дим. Талев („Железният светилник“, „Преспанските камбани“), Дим. Димов („Тютюн“), А. Гуляшки („МТ-станция“), П. Вежинов („Сухата равнина“). Ел. Шпилевая не се ограничава само с обща преценка на едно или друго произведение, а в повечето случаи, излагайки идейното съдържание на книгата, дава характеристика на образите на главните герои, изтъква оригиналното в творческия метод на авторите. Така например, като разглежда романа „Обикновени хора“ от Г. Караславов, тя между другото пише: „... романът „Обикновени хора“ свидетелствува за значителните успехи на автора в художественото опознаване на човека. ... Като разкрива образа на героя, писателят преди всичко го показва във взаимните му отношения с другите хора, в бита, в ежедневните грижи и стремежи, като изтъква по такъв начин не само индивида, но и представителя на определена обществена среда.“ При все че в сюжета на „Обикновени хора“ да няма нищо оригинално (той, според авторката на статията, има много общо с главните сюжетни линии на драмата „Не бе съдено“ от украинския писател Мих. Старицки), със сложното пресплитане на социално-психологичните си категории романът на Г. Караславов се отличава рязко от произведения с подобни сюжети на български, украински и други писатели.

В заключение Ел. Шпилевая отбелязва, че в българската литература никога не е имало сериозно проникване на упадъчни или формалистични направления и че тъкмо благодарение на здравите традиции в миналото нашата литература не е преживяла тежките сътресения и болезнени явления, изникнали в средата на 50-те години в полската, унгарската и китайската литератури. „Съвременната българска литература — завършва тя — изобразява широко и многостранно живота на българския народ през новия, социалистически етап. Тя се отличава с творческо разнообразие и художествено богатство, с високи социално-политически и морално-етични идеали. В това се състои главното ѝ достойнство и залогът за по-нататъшния ѝ разцвет.“

Небезинтересна е и публикуваната в сборника библиография „Българската литература в Украйна през 1945—1959 г.“ от В. А. Захаржевска. Тази библиография говори красноречиво за големите симпатии, с които се ползува българската литература в съветска Украйна, за безспорните успехи на украинските преводачи и издатели в популяризирането на нашата литература сред украинския народ и най-после — за непрекъснато растящите културни връзки между нашите две славянски страни.

Сборникът „Междуславянски литературни взаимоотношения“ е радостно явление в научния и културен живот на братска Украйна, огромно е неговото значение за разширяване и укрепване на литературните връзки между всички славянски народи.